

Toezichtonderzoek 2006.172

Rapport van het toezichtonderzoek naar de manier waarop de ADIV de verkiezingscampagne in de Democratische Republiek Congo (DRC) heeft gevolgd gedurende het eerste semester van het jaar 2006

1. INLEIDING

In mei 2006 werd de aandacht van het Vast Comité I getrokken door de alarmerende toon van sommige persartikelen die gewag maakten van een verscherpt klimaat van spanning in de Congolese hoofdstad kort voor de presidentsverkiezingen van 30 juli 2006. Volgens sommigen deed de situatie denken aan *“le climat délétère qui régnait au Rwanda en mars 1994, à la veille du génocide”*¹.

De verwijzing naar deze dramatische gebeurtenissen kon het Comité niet onverschillig laten, daar in diezelfde periode de mogelijkheid werd geopperd dat een Belgisch militair contingent zou deelnemen aan de EUFOR-missie in de Democratische Republiek Congo (hierna DRC).² Bereidde de ADIV deze opdracht correct voor of zouden we hetzelfde scenario als in april 1994 in Rwanda opnieuw beleven?³

2. OPENING VAN HET ONDERZOEK VAN HET VAST COMITÉ I

Aanvankelijk had het Vast Comité I niet de bedoeling om een toezichtonderzoek te openen. Het Vast Comité I wilde de ADIV alleen maar vragen om, bij wijze van informatie, een beeld te schetsen van de situatie in de DRC. Het doel bestond erin om na te gaan of de ADIV over informatie beschikte die de gespannen situatie,

---

¹ “Het funeste klimaat dat in maart 1994 in Rwanda heerste aan de vooravond van de genocide” (vrije vertaling).

² In werkelijkheid waren op die datum al vier onbemande verkenningstoestellen van het Belgisch leger in Zeebrugge verscheept met bestemming Congo, maar dit nieuws werd pas op 28 mei 2008 officieel bekendgemaakt.

³ VAST COMITÉ I, *Activiteitenverslag 1996*, 124- 144, “Rapport van het toezichtonderzoek over de efficiëntie en de samenwerking van de inlichtingendiensten in verband met de gebeurtenissen in Rwanda”.

zoals ze in de pers werd beschreven, kon bevestigen, ontkrachten of relativeren en of de dienst de bevoegde overheden daarvan op de hoogte had gebracht: te weten de minister van Landsverdediging, de minister van Buitenlandse Zaken, de Europese overheden, andere vreemde nationale en internationale overheden... .

Er werd een briefing gevraagd die zou plaatsvinden op 23 mei 2006. Die dag echter meldde de ADIV aan het Vast Comité I dat de minister van Landsverdediging aan voornoemde dienst geen toelating wilde geven om de briefing te houden zolang hij geen kennis had gekregen van de opening van een onderzoek overeenkomstig artikel 43 W.Toezicht.

Daarop besliste het Vast Comité I onmiddellijk om een toezichtonderzoek te openen en dit zonder uitstel te melden aan toenmalig minister van Landsverdediging, André Flahaut, evenals aan toenmalig Senaatsvoorzitter Anne-Marie Lizin. Dezelfde dag stuurde het Vast Comité I een kantschrift naar het hoofd van de Dienst Enquêtes I.

De geplande briefing vond dus wel degelijk plaats op 23 mei 2006 in de lokalen van de ADIV. Het Vast Comité I heeft gevraagd hoe de ADIV de gebeurtenissen in de DRC volgde en welke analyse deze dienst maakte van de algemene situatie in dit land vóór de verkiezingen en van de veiligheidssituatie in Kinshasa in het bijzonder. Het Comité wilde ook weten aan wie en op welke wijze de ADIV zijn eigen analyses en inlichtingen in verband met deze situatie bezorgde.

Dit rapport handelt over de opvolging van de situatie tijdens het eerste semester van 2006.

3. POLITIEKE EN MILITAIRE CONTEXT WAARIN DE BELGISCHE MISSIE IN DE DRC MOEST PLAATSVINDEN

3.1. DE SITUATIE ZOALS BESCHREVEN DOOR DE BELGISCHE EN DE INTERNATIONALE PERS

In de krant *Le Soir* verscheen een artikel⁴ waarin de Belgische journaliste Colette Braeckman gewag maakte van een verscherpt klimaat van spanning in de Congolese hoofdstad, dat nog werd aangewakkerd door de mediaoorlog waarin de presidentskandidaten zes maanden vóór de stembusgang waren verwickeld. Volgens deze journaliste waren hatelijke opmerkingen schering en inslag in de pers en had de «*Haute Autorité des Médias*» (HAM) drie privé-ketens geschorst. Colette Braeckman schreef verder nog: "*Dans la presse écrite, les dérives sont*

---

⁴ BRAECKMAN, C., "Un vent mauvais sur la campagne - Les Belges focalisent la rancœur de certains journaux. Louis Michel pris pour cible. Tous les coups semblent permis", *Le Soir*, 19 mei 2006

*quotidiennes, elles ont des relents de haine ethnique, de xénophobie, et rappellent même parfois le climat délétère qui régnait au Rwanda en mars 1994, à la veille du génocide.”*⁵

Volgens de journaliste werd ook België niet gespaard: *“Une feuille distribuée sous le manteau, L’Interprète, assure que les belges vivant en RDC auraient été conviés à rentrer au bercail à partir du 31 mai et que le ‘gros barbu’ Louis Michel veut ‘faire rattraper le temps perdu à la Wallonie en misant sur les richesses congolaises.”*⁶ Een Congolese krant publiceerde: *“(…) teksten waarin te lezen stond dat de Belgen, beneveld door winstbejag en “negrofobie”, zout in de wonden strooien en van Louis Michel een tweede Leopold II maken die van de DRC een protectoraat wil maken ten gunste van buitenlandse haaien”.* Volgens de journaliste zorgde deze campagne tegen een achtergrond van verklikking en haat voor een verrotting van het klimaat in Kinshasa en liet ze niets goeds verhoppen voor de periode na de verkiezingen, daar men kon twijfelen aan de fair play waarvan de verliezers blij zouden geven.

Op 24 mei 2006 voegde Colette Braeckman eraan toe: *“La violence des affrontements écrits et verbaux, qui mettent aux prises les partisans de Joseph Kabila et ceux de Jean-Pierre Bemba, annonce déjà des temps difficiles, non pas avant le premier tour, mais entre le premier et le deuxième scrutin”*⁷ Op 26 mei 2006 voorspelde ook de krant *Le Monde*: *“La campagne électorale sera violente et sale”*.⁸

De aandacht van de media voor de veiligheidssituatie in de DRC tijdens het eerste semester van 2006 had ook betrekking op:

- de militaire schermutselingen in het oosten van het land; in mei en juni 2006 voerden de VN-blauwhelmen en het Congolese leger verschillende gemeenschappelijke militaire operaties uit tegen de rebellenmilities in Ituri; daarbij vallen vele doden;
- het plunderen van de natuurlijke rijkdommen van het land door buitenlandse firma's;
- illegale wapentransporten, zowel intern het land als bestemd voor de DRC, waarbij het door de Verenigde Naties opgelegde embargo wordt geschonden;
- de aanwezigheid van kindsoldaten in de gewapende milities;

---

⁵ 'In de geschreven pers zijn uitspattingen dagelijkse kost, ze hebben een geur van etnische haat, xenofobie en herinneren soms zelfs aan het giftige klimaat dat in maart 1994 in Rwanda heerste aan de vooravond van de genocide.' (vrije vertaling)

⁶ 'In een blaadje dat in het geheim wordt verspreid, L'Interprète, lezen we dat aan de Belgen die in de DRC wonen zou zijn gevraagd om vanaf 31 mei naar hun land terug te keren en dat de 'baardige dikkerd' Louis Michel Wallonië in de gelegenheid wil stellen om de opgelopen achterstand in te halen door te wedden op de Congolese rijkdommen.' (vrije vertaling)

⁷ BRAECKMAN, C., 'La congolité s'invite au débat', *Le Soir*, 24 mei 2006. 'Het geweld van de schriftelijke en mondelinge confrontaties die de aanhangers van enerzijds Joseph KABILA en anderzijds Jean-Pierre BEMBA tegenover elkaar plaatsen, kondigt nu al moeilijke tijden aan, niet vóór de eerste ronde van de verkiezingen maar tussen de eerste en de tweede ronde.' (vrije vertaling)

⁸ TURQUOI J.-P., 'Au Congo - Kinshasa, la campagne électorale débute dans un climat détestable', *Le Monde*, 25 mei 2006. 'De verkiezingscampagne zal gewelddadig en smerig zijn.' (vrije vertaling)

- het gebrek aan opleiding van het Congolese leger en de geïntegreerde brigades;
- bloedig geweld in Kivu, Noord-Katanga en in Ituri;
- fysiek geweld tegen burgers door leden van de veiligheidsmachten die niet worden betaald en bijgevolg de bevolking beroven; er is sprake van om de betaling van de soldij van de militairen toe te vertrouwen aan andere instanties dan de militaire hiërarchie;
- het klimaat van spanning en nervositeit in het land en in de hoofdstad;
- de betogingen georganiseerd door de leiders van het verzet tegen president Kabila;
- de gewelddadige repressie van deze betogingen in Kinshasa en in Matadi op bevel van de minister van Binnenlandse Zaken;
- het grote aantal gewonden of doden bij deze betogingen;
- de arrestaties van opposanten en buitenlandse onderdanen;
- geruchten over een staatsgreep;
- reizen van Belgische regeringsleden naar de DRC;
- de materiële moeilijkheden bij het organiseren van de verkiezingen;
- oproepen tot een boycot en tot uitstel van de verkiezingen.

3.2. DE MONUC- EN EUFOR-MISSIES IN DE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK CONGO

De *Missie van de Organisatie van de Verenigde Naties in de Democratische Republiek Congo* (MONUC) werd op 30 november 1999 opgericht door de Resolutie 1291⁹ van de Veiligheidsraad van de *Verenigde Naties* (VN) als gevolg van de Akkoorden van Lusaka tot organisatie van de overgang naar de democratie in de DRC. Deze akkoorden hadden tot doel een einde te maken aan de burgeroorlog die al vele jaren in het land woedde.

De MONUC is tot op heden een van de belangrijkste missies inzake vredeshandhaving van de VN. Met een jaarbudget van bijna 1 miljard USD is het tevens de duurste missie. De opdracht omvat vier fasen: de eerste fase was gericht op de toepassing van de Akkoorden van Lusaka inzake een staakt-het-vuren; de tweede fase betrof de opvolging van elke schending via de geëigende kanalen; de derde fase had betrekking op het DDRRR-proces (ontwapening, demobilisering, repatriëring, re-integratie en hervestiging van de militieleden) en de vierde fase betrof de organisatie van geloofwaardige verkiezingen in de DRC.

Het mandaat van de MONUC wordt geregeld door Hoofdstuk VII van het VN-Handvest. Aldus mag de MONUC alle noodzakelijke middelen aanwenden, binnen de beperkingen van haar capaciteiten en in de zones waar haar eenheden worden ontplooid, tot ontrading van elke poging tot gebruik van geweld die het

---

⁹ Resolutie 1291 (2000) aangenomen door de Veiligheidsraad op zijn 4104ste zitting, 24 februari 2000.

politieke proces zou bedreigen, door elke gewapende groep, zowel buitenlands als Congolees en met name de ex-FAR¹⁰ en Interahamwe¹¹, evenals tot bescherming van de burgers tegen de nakende dreiging van fysiek geweld.

In de loop van 2006 heeft de internationale gemeenschap vele inspanningen geleverd om de regering van de DRC te helpen om geslaagde en veilige verkiezingen te organiseren. De nationale verkiezingen waren aanvankelijk eind juni 2006 gepland, maar de eerste ronde van de presidentsverkiezingen vond uiteindelijk plaats op 31 juli 2006. De internationale gemeenschap maakte zich zorgen over de mogelijkheid dat er vóór, tijdens of na de verkiezingen geweld zou uitbreken dat de strijdkrachten van de DRC niet zouden kunnen bedwingen.

Op 27 april 2006 besliste de Raad van de Europese Unie een militaire macht, "EUFOR RD Congo", naar de DRC te sturen.¹² Daarmee gaf de Europese Unie gevolg aan de oproep vanwege de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 25 april 2006¹³ om mee te werken aan het beveiligen van de Congolese verkiezingen waarvan de eerste ronde op 30 juli 2006 moest plaatsvinden. EUFOR RDC kreeg de opdracht de 17.600 blauwhelmen van de Missie van de Organisatie van de Verenigde Naties in de Democratische Republiek Congo (MONUC), die zich al in de DRC bevonden, bij te staan en hen te helpen het hoofd te bieden aan een eventuele escalatie van het geweld in de verkiezingsperiode.

EUFOR RDC moest de MONUC bijstaan op de volgende gebieden:¹⁴

- beperkte evacuatiecapaciteit van onderdanen: de Europese macht had niet de opdracht omvangrijke evacuatieoperaties uit te voeren;
- beveiligen van de luchthaven van Kinshasa.

Het bevelhebberschap van de missie preciseerde dat EUFOR RDC in geval van onlusten slechts werd geacht op te treden in laatste instantie, na de politie, het Congolese leger en de MONUC.

Deze militaire macht was samengesteld uit 2.000 soldaten, van wie er 800 werden ingezet in Kinshasa en 1.200 in Libreville in Gabon. De manschappen waren vooral afkomstig uit Frankrijk en Duitsland met respectievelijk 800 en 780 soldaten, en uit Spanje en Polen met ieder 100 militairen. België en Zweden stuurden elk 50 soldaten. In tegenstelling met de MONUC is EUFOR RDC niet aanwezig in de onrustige gebieden in het oosten van de DRC.

---

¹⁰ FAR (Forces Armées Rwandaise) : nationaal leger van Rwanda vanaf 1960 tot aan de genocide in 1994

¹¹ Interahamwe (Kinyarwanda): paramilitaire HUTU-organisatie in Rwanda

¹² Gemeenschappelijk optreden nr. 2006/319/GBVB van 27 april 2006, *Publicatieblad*, L 116, 29 april 2006.

¹³ Resolutie 1671 (2006) aangenomen door de Veiligheidsraad op zijn 5.421^{ste} zitting, 25 april 2006.

¹⁴ Brief van 28 maart 2006, gericht aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties door de minister van Buitenlandse Zaken van Oostenrijk in naam van de Raad van de Europese Unie.

Bovendien verklaarde de Europese Unie zich bereid om de MONUC zoveel mogelijk gebruik te laten maken van inlichtingen die de Europese vredesmacht zou verzamelen, volgens nader vast te stellen voorwaarden.¹⁵

De operatie EUFOR RDC werd officieel gelanceerd op 12 juni 2006 en was toegelaten voor een periode die vier maanden na de datum van de 1ste ronde van de presidents- en wetgevende verkiezingen zou verstrijken. Deze opdracht liep effectief ten einde op 30 november 2006.¹⁶

Duitsland heeft meegewerkt aan deze missie door met name helikopters van het type Sikorski CH-53 ter beschikking te stellen die, afwisselend met de onbemande verkenningstoestellen van het Belgische leger, controleopdrachten moesten uitvoeren boven Kinshasa.

Gelet op de aanhoudende onlusten in het oosten van DRC werd de opdracht van de MONUC diverse keren verlengd¹⁷. In juni 2008 was deze opdracht nog steeds niet beëindigd.

3.3. DE BELGISCHE MILITAIRE AANWEZIGHEID IN DE DRC IN 2006

Afrika bekleedt een bijzondere plaats in het Belgische buitenlandbeleid en dit geldt met name voor de DRC en de landen in het gebied van de Grote Meren. Dit Afrikabeleid is er voornamelijk op gericht om partnerschappen voor de vrede tot stand te brengen en conflictbewegingen te ontmoedigen. In dit kader heeft Landsverdediging de opdracht zich paraat te houden om operaties van evacuatie van burgers ('NEO' genoemd) uit te voeren. Er bestaan evacuatieplannen voor de Belgische en Europese onderdanen die in de DRC leven. De Defensieattaché (AttaDef) in Kinshasa beschikt over een lijst van westerlingen die indien nodig moeten worden geëvacueerd. In dit kader verkeren twee bataljons paracommando evenals de speciale strijdkrachten voortdurend in staat van paraatheid om binnen de 72 uur, en sommige zelfs binnen de 12 uur, tussenbeide te komen in de DRC.

Als gevolg van de aanbevelingen van de Rwanda-commissie was de deelname van België aan operaties van vredeshandhaving begin 2006 nog beperkt. Niettemin heeft België van juni tot september 2003 deelgenomen aan de operatie Artemis, de eerste militaire operatie van vredeshandhaving door de Europese Unie in het kader van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB).

---

¹⁵ Brief van 28 maart 2006, gericht aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties door de minister van Buitenlandse Zaken van Oostenrijk in naam van de Raad van de Europese Unie.

¹⁶ Gemeenschappelijk optreden 2007/147/GBVB van 27/02/2007, *Publicatieblad*, 64/44, 2 maart 2007.

¹⁷ Resolutie 1711 (2006) aangenomen door de Veiligheidsraad in zijn 5.541^{ste} zitting, 29 september 2006.

Dit Europese militaire contingent had de opdracht de situatie en de veiligheidsvoorwaarden in Ituri te stabiliseren.

Nog in 2003 sloot België een partnerschapsakkoord met de DRC dat voornamelijk betrekking had op de integratie van het Congolese leger (FARDC). Dit partnerschap voorziet in de training, de opleiding en de uitrusting van de zogenaamde geïntegreerde brigades, d.i. brigades waarin soldaten van de vroegere oorlogvoerende groepen in de DRC worden samengebracht. De eerste van deze brigades is gelegerd in Ituri waar ze de opdracht heeft samen met de MONUC te werken aan de stabiliteit van Oost-Congo.

België ondersteunt de FARDC ook door luchttransporten te organiseren. Ons land richt academische opleidingen voor Congolese officieren in en neemt deel aan de rehabilitatie van scholen en opleidingscentra van de FARDC.

België neemt ook deel aan het programma "Demobilisatie, ontwapening en re-integratie" (DDD) en aan het project EUSEC (tien personen), dat helpt om het vervoer van geld en de betaling van soldij aan de Congolese soldaten te organiseren.

Aldus heeft België bijgedragen tot de observatieopdracht van de Verenigde Naties in de DRC, door negen officieren als militaire waarnemers en eenentwintig burgers voor het administratieve kader ter beschikking te stellen. Een hogere officier vervulde de functie van "*Team Leader*".

3.4. DE BELGISCHE BIJDRAGE TOT DE EUFOR RDC-MISSIES

3.4.1. Antecedenten

Deze missie was een primeur voor het Belgisch leger sinds de besluiten van de Rwanda-commissie.

In februari 2006 bracht Karel De Gucht, minister van Buitenlandse Zaken, aan de commissies Buitenlandse Zaken van de Kamer en de Senaat verslag uit over zijn opdracht in de DRC. Hij verklaarde terughoudend te staan tegenover de Belgische deelname aan een interventiemacht in dit land en schaarde zich daarmee achter de conclusies van de Rwanda-commissie die in december 1997 de aanbeveling had geformuleerd om geen Belgische soldaten meer te laten deelnemen aan de VN-missies van vredeshandhaving in de voormalige Belgische kolonies.

André Flahaut, toenmalig minister van Landsverdediging, verwees echter naar de operatie Artemis in 2003 en overwoog om "*medisch of inlichtingenpersoneel*" uit te

sturen in overeenstemming met de conclusies van de genoemde Rwanda-commissie.¹⁸

Op 21 maart 2006 kondigde de Belgische pers echter aan dat *“België de Europese macht (EUFOR RDC) zou versterken die de opdracht had de verkiezingen in de DRC te beveiligen, met name door het uitsturen van een veertigtal militairen onder wie specialisten inzake inlichtingen en van onbemande vliegtuigen”*.

Op 16 mei 2006 reisde de minister van Landsverdediging, samen met zijn kabinetschef en de generaal van de luchtmacht naar Ndolo, de voormalige nationale luchthaven van de DRC waar EUFOR RDC haar hoofdkwartier zou vestigen.

3.4.2. Het Belgisch contingent van de EUFOR RDC-missie

België heeft aldus deelgenomen aan de EUFOR RDC-missie door een detachement van vijftig militairen uit te sturen met daarbij een medisch team en het begeleidingspersoneel van vier onbemande verkenningstoestellen (telegeleide UAV's of onbemande vliegtuigen) voor observatie. Het ging om toestellen van het type B-Hunter van Israëliëse makelij die zowel overdag als 's nachts foto's kunnen nemen.

Deze vier UAV's werden op 19 mei 2006 in Zeebrugge verscheept om nog vóór de officiële start van de EUFOR RDC-missie naar de DRC te worden gestuurd.¹⁹ De toestellen stonden onder het bevel van luitenant-kolonel Vermeer en zijn op 5 juni 2006 in Boma aangekomen, waar ze werden opgesteld op de voormalige luchthaven Ndolo. Ze moesten volledig operationeel worden vanaf 29 juli 2006 en hadden de opdracht om afwisselend met Duitse helikopters over Kinshasa te vliegen teneinde verdachte gebeurtenissen op te sporen. Het ging om een opdracht inzake inlichtingen en cartografie.

Na een missie in 2005 in Bosnië was dit de tweede keer dat toestellen van dit type werden ingezet in het kader van een echte missie van militaire operaties.

Uit bepaalde artikelen die in de Belgische pers verschenen, bleek dat de Congolese oppositie vijandig stond tegen deze ontplooiing die werd voorgesteld als *“een geprogrammeerd bloedbad voor alle Congolezen die zich verzetten tegen de nieuwe kolonisatie van hun land”*.²⁰

Na afloop van de EUFOR RDC-missie heeft het Belgische contingent zich in december 2006 teruggetrokken.

---

¹⁸ Parl. doc., Kamer, 2005-2006, CRIV 51 COM 893, 15 maart 2006, Commissie Landsverdediging.

¹⁹ Op die datum moest de EUFOR RDC-missie nog door het Duitse parlement worden goedgekeurd. Dit gebeurde op 1 juni 2006.

²⁰ X., «Près de 800 soldats européens à Kinshasa», *La Libre Belgique*, 4 juni 2006.

4. ACTIVITEITEN VAN DE ADIV

De situatie in de DRC werd opgevolgd door de Afdeling "Inlichtingen" van de ADIV (ADIV-I).

4.1. DE VOORAFGAANDE RAPPORTEN VAN DE ADIV OVER DE EVOLUTIE VAN DE SITUATIE IN DE DRC IN 2006

De afdeling ADIV-I heeft aan het Comité I en zijn Dienst Enquêtes een zeer groot aantal documenten bezorgd waaruit blijkt dat deze afdeling van dichtbij betrokken was bij de opvolging van de militaire, politieke en sociale gebeurtenissen in de DRC tijdens de periode die aan de verkiezingen voorafging. De meeste van deze documenten hadden de classificatie VERTROUWELIJK of GEHEIM gekregen en bijgevolg kan hun inhoud niet worden onthuld in een niet-geclassificeerd rapport.

De afdeling ADIV-I determineert jaarlijks haar collecte- en analyseactiviteiten op basis van het Stuurplan Inlichtingen. Dit document stelt de prioriteiten van de afdeling vast in functie van de missies waarmee de Belgische strijdkrachten in het buitenland worden belast. Gelet op het hoge niveau van betrokkenheid van het Belgische buitenlandbeleid bij de de DRC in 2006, kreeg dit land een hoge prioriteit.

Op basis van deze prioriteiten stellen de analysebureaus ook een aantal periodieke of specifieke bulletins op en evenals andere, louter militaire rapporten. Al deze rapporten, waarvan de meeste in het Engels zijn geschreven, getuigen van een grondige kennis van zowel de politieke en veiligheidssituatie in het land als van de toestand op het terrein.

Met betrekking tot de eigenlijke verkiezingen waren de politieke ontwikkelingen evenals de evolutie van de situatie het voorwerp van een permanente aandacht en een heel gedetailleerde opvolging van dag tot dag.

Meerdere analysedocumenten werden gewijd aan de DRC en de komende verkiezingen evenals aan de veiligheidsrisico's in de periode vóór en na de verkiezingen.

4.2. EVALUATIES DOOR DE ADIV-I VAN DE SITUATIE IN DE DRC TIJDENS HET EERSTE SEMESTER VAN 2006

Het Vast Comité I heeft de aanzienlijke hoeveelheid informatie bestudeerd die het van de afdeling ADIV-I had ontvangen. Het concentreerde zich niettemin op de analyse van de veiligheidssituatie in Kinshasa, waar het Belgische contingent van EUFOR RDC zijn opdracht ging uitvoeren tijdens de periode vóór de verkiezingen (van maart tot juni 2006).

De evolutie van de veiligheidssituatie in de DRC stond centraal in de meeste analyses die de ADIV in 2006 heeft gemaakt.

De ADIV besteedde ook aandacht aan het verloop van de verschillende aspecten van de verkiezingscampagne in de DRC. Voornoemde dienst beschreef de logistieke moeilijkheden in verband met het organiseren van verkiezingen in een land waar de infrastructuur niet altijd is aangepast evenals politieke stromingen die incidenten konden veroorzaken tijdens de campagne.

In december 2005 schreef de ADIV een studie over de "Transition" (overgang) en het verkiezingsproces in de DRC. Dit document beschrijft de risicofactoren op zowel politiek als veiligheidsvlak.

Voor de ADIV leken de aanwezigheid en de betrokkenheid van de internationale gemeenschap de enige garantie te bieden. De ADIV onderstreepte ook dat de komende verkiezingen voor een grote meerderheid van het Congolese volk de hoop op een beter leven inhielden.

In maart 2006 was toenmalig minister van Landsverdediging, André Flahaut, van mening dat, ondanks het uitstel van de verkiezingen die in 2005 hadden moeten plaatsvinden, de situatie in de DRC bevredigend was om er verkiezingen te organiseren.²¹ *"Natuurlijk zijn er bepaalde betogingen georganiseerd, maar ik heb de indruk dat er in Brussel meer betogingen zijn geweest dan in Kinshasa. Jammer genoeg zijn er hier en daar enkele slachtoffers gevallen, maar het aangekondigde bloedbad is er lang niet gekomen."* Flahaut waarschuwde ook: *"In de discussies over het eventueel uitsturen van troepen of de deelname aan bepaalde operaties is het belangrijk om nu en dan naar de militairen en de ministers van Landsverdediging te luisteren. Op de dag waarop de zaken goed gaan, daarvan ben ik overtuigd, zal men nooit zeggen dat dit dankzij de militairen of de ministers van Landsverdediging is, misschien zal men zeggen dat het dankzij de diplomaten of de chefs van staven of de VN-vertegenwoordigers is. Ik ben echter zeker dat op de dag waarop de zaken slecht gaan men zal zeggen dat de ministers van Landsverdediging onvoldoende hebben gewaarschuwd, niet aan de alarmbel hebben getrokken, niet aandachtig genoeg zijn geweest en, tot slot, dat de militairen deze of gene operatie slecht hebben voorbereid."*

Vanaf april 2006 maken de rapporten gewag van het klimaat van spanning en nervositeit waarin de verkiezingscampagne zich afspeelt. Zonder een alarmerende toon aan te nemen, beschrijven deze rapporten situaties die naargelang de periode als min of meer bevredigend tot verontrustend worden beschreven vanuit het oogpunt van de veiligheid. De ADIV heeft altijd opgeroepen tot waakzaamheid en benadrukte dat een rustige toestand heel snel kon verslechteren.

---

²¹ Parl. doc., Kamer, 2005-2006, CRIV 51 COM 893, 15 maart 2006, Commissie Defensie.

De betogingen en bijeenkomsten worden nauwkeurig beschreven en zijn het voorwerp van analyses die een beter inzicht bieden in de verborgen belangen die op het spel staan en de bedreigingen daarvan voor de veiligheid.

Alle gebeurtenissen en feiten waarover de pers verslag uitbrengt, worden beschreven in de rapporten van de ADIV. De feiten worden er objectief, precies en met zin voor detail beschreven en zijn gewoonlijk vergezeld van commentaar. In tegenstelling met de pers die verslag uitbrengt over actuele feiten, verzekeren de militaire rapporten een opvolging van deze feiten in de tijd.

5. BEOORDELING VAN DE RAPPORTEN VAN DE AFDELING ADIV-I

Naar het oordeel van het Vast Comité I presenteren de rapporten een aangename lay-out en kennen ze een belangrijke plaats toe aan visuele elementen, zowel in de voorstelling van de teksten als de kaarten, foto's... Er is ook een zeker pragmatisme merkbaar.

Talrijke illustraties (foto's, satellietbeelden, kaarten, schema's) bevorderen het begrip van de teksten en besparen de lezer lange en moeilijke beschrijvingen.

De inhoud van de rapporten is sober, gedetailleerd en precies. De rapporten die we hebben geraadpleegd zijn neutraal en objectief van toon. Het woordgebruik vermijdt elke drang naar sensatie.

Bevonden de pers en de militaire rapporten zich op dezelfde golflengte?

De dramatische toon van sommige persartikelen, die de situatie in de DRC vergeleken met die in Rwanda vóór de genocide van april 1995, heeft de aandacht van het Vast Comité I getrokken en was de aanleiding van dit toezichtonderzoek.

Alle gebeurtenissen en feiten die in de pers aan bod komen, vinden we terug in de rapporten van de ADIV. De feiten worden er objectief, precies en met zin voor detail beschreven en zijn gewoonlijk vergezeld van commentaar. In tegenstelling met de pers die verslag uitbrengt over actuele feiten, verzekeren de militaire rapporten een opvolging van deze feiten in de tijd.

De militaire rapporten waarvan het Vast Comité I kennis heeft genomen, beschreven het verloop van de verkiezingscampagne op minder dramatische toon dan de pers. Ze verborgen noch minimaliseerden de spanningen die inherent waren aan het verkiezingsproces. De ADIV heeft altijd gemeend dat de situatie onder controle was.

Hoewel de ADIV verwijst naar het thema van de *'congolité'* dat de debatten tussen de belangrijkste presidentskandidaten heeft gevoed, meldt deze dienst geen oproepen tot rassen- of etnische haat of tot xenofobe gedragingen, tenzij marginaal. De ADIV heeft ook de opkomst van een gevoel *"tegen de westerse inmenging"* vastgesteld.

Dit gevoel, dat nog werd versterkt met de ontplooiing van EUFOR, was echter niet van aard om het verloop van deze missie in het gedrang te brengen.

Tijdens de bestudeerde periode (maart tot juli 2006) is de evaluatie van de bedreiging op geen enkel moment op het hoogste niveau gebracht.

Er is nooit overwogen om de Belgen en Europeanen die in de DRC wonen te repatriëren.

6. BESLUITEN

Terwijl de voornaamste opdracht van de ADIV erin bestaat om inlichtingen te verzamelen en te verwerken die betrekking hebben op gelijk welke activiteit die een bedreiging vormt of zou kunnen vormen voor de uitvoering van de opdrachten van de strijdkrachten of voor de veiligheid van Belgische onderdanen in het buitenland, stelt het Vast Comité I vast dat de analysediensden in dit geval ook inlichtingen en analyses van socio-politieke aard hebben gegenereerd die een globaal inzicht bieden in de context waarin deze opdracht moest plaatsvinden. Deze analyses waren nauwkeurig en gedetailleerd.

De omzichtige analyses door de ADIV van de veiligheidssituatie in de DRC tijdens de periode voorafgaand aan de verkiezingen, lijken niet te zijn tegengesproken door het vrij bevredigend verloop van de EUFOR RDC-missie en van de verkiezingen van 30 juli 2006.

In deze zin lijkt de ADIV de nodige lessen te hebben getrokken uit de dramatische ervaring in 1995 in Rwanda.

Een dergelijke kwaliteitsvolle analyse is echter niet mogelijk zonder te kunnen beschikken over gekwalificeerd personeel in voldoende aantal. In verband hiermee stelt het Vast Comité I vast dat het aantal analisten in functie bij de ADIV sterk is gedaald sinds de opdracht die in dit rapport wordt beschreven.

Deze dienst zal de continuïteit en de kwaliteit van zijn analysewerk niet kunnen handhaven indien het aantal personeelsleden van zijn analyseafdeling niet wordt hersteld op het niveau van het jaar 2006.

Het Vast Comité I beveelt aan om hieromtrent waakzaam te blijven.